

Ammattikorkeakoulut vastaavat sosiaali- ja terveysalan ajankohtaisiin osaamistarpeisiin

Tuuli Lahti ja Heli Aramo-Immonen

Sosiaali- ja terveysala työllistää vuosittain noin puoli miljoonaa suomalaista. Alan työvoiman saatavuus heikkenee kuitenkin nopeasti muun muassa syntyvyyden laskun, väestön ikääntymisen ja työperäisen maastamuuton seurauksena. Kilpailu ammattitaisesta työvoimasta on alan organisaatioiden välillä siten kovaa ja koko ajan kiristymässä. Valtiovarainministeriön arvion perusteella sosiaali- ja terveysalalle tarvittaisiinkin lähivuosina, varsinkin lähivuosina, noin 200 000 uutta ammattilaista.

Yhtenä ratkaisuehdotuksena tähän tilanteeseen on esitetty alan työehtojen, kuten palkkauksen ja työaikajoustojen kehittämistä. Tämä tukisi osaltaan sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten työhyvinvointia ja työssä pysymistä ja voisi jatkossa lisätä myös alan arvostusta sekä kiinnostusta sen opiskelua kohtaan. Pitkällä aikajänteellä se voisi tuoda Suomelle myös kilpailuvaltteja ja globaaleilla työmarkkinoilla ja vaikuttaa myönteisesti Suomeen suuntautuvaan työperäiseen maahanmuuttoon.

Ratkaisuja sosiaali- ja terveysalan osaajapulaan tarjoaa myös ammatillisen osaamisen kehittäminen. Tämä kehittämistehtävä ja -tavoite koskettaa erityisesti ammattikorkeakouluja, joita toimii 22 eri puolilla Suomea. Niissä voi opiskella sekä kandidaattitasoisia perustutkintoja (AMK-tutkinto), että maisteritasoisia,

ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja (YAMK-tutkinto). Tutkintoon johtavien koulutusten ohella ammattikorkeakoulut tarjoavat sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille jatkuvan oppimisen palveluja eli erilaisia täydennys- ja erikoistumiskoulutusmahdollisuuksia.

Ammattikorkeakoulujen etuna on ketteryys, kyky vastata joustavasti työelämän koulutustarpeisiin. Suomessa väestörakenne, väestön sairastavuus ja hyvinvointialueiden toiminnan painopisteet vaihtelevat alueellisesti. Siten myös väestön palvelutarpeissa on Suomessa suuriakin alueellisia eroja. Jotta näihin tarpeisiin voidaan asianmukaisesti vastata, tarvitaan sujuvaa ja saumatonta tutkimus- ja kehittämisyhteistyötä ammattikorkeakoulujen ja hyvinvointialueiden välillä. Vaikka hyvinvointialueiden toiminta ottaa vasta ensiaskeleitaan, toteutetaan tätä yhteistyötä jo nyt monin tavoin muun muassa mentorointi- ja alumniohjelmien keinoin. Näiden lisäksi esimerkiksi harjoittelut ja opinnäytetyöt tarjoavat hyvinvointialueiden organisaatioille mahdollisuuksia kouluttaa tarvitsemiaan osaajia ja viestiä saatavilla olevista työskentelymahdollisuuksista ja -ympäristöistä.

Monipuolisten osaamisen kehittämismahdollisuuksien kautta tuetaan tärkeällä tavalla paitsi asiaosaamisen kasvua, myös työssä jaksamista ja pysymistä. Tämä on tärkeää, sillä toimintaympäristön uudistuessa, myös sosiaali- ja ter-

veysalan ammattilaisiin kohdistuvat osaamisvaatimukset ja heidän työssä kohtamansa kuormitustekijät muuttuvat ajassa. Parhaillaan, 2020-luvun toimintaympäristössä, alan osaamistarpeita ja siten myös koulutuksen sisältöjä muuttavat esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalvelujen digitalisoituminen ja genomitiedon käytön yleistyminen. Merkittävä käynnissä oleva muutos on myös sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämävastuun siirtyminen kunnilta hyvinvointialueille vuoden 2023 alussa.

Toimintaympäristön muuttuessa, muuttuvat myös sosiaali- ja terveysalan johtamisosaamiseen kohdistuvat vaatimukset. Tällä hetkellä pinnalla ovat muun muassa työhyvinvoinnin, hyvinvointipolitiikan, muutosjohtamisen, liiketoiminnan sekä laskentatoimen teemoihin kohdistuvat osaamistarpeet. Sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2020 teettämän tasa-arvotutkimuksen mukaan yksi sosiaali- ja terveysalan keskeinen kipukohta on voimakas sukupuolenumukainen eriytyminen (ala on poikkeuksellisen naisvaltainen ja noin 90% alan työvoimasta on naisia). Sosiaali- ja terveysalan johtamiskoulutuksen sisältöihin olisikin tärkeää tuoda jatkossa yhä vahvemmin mukaan myös tasa-arvonäkökulmaa huomioivia osaamissisältöjä, kuten tasa-arvosuunnitelmien toteuttamiskeinoja. Samalla tulisi etsiä ratkaisuja siihen, miten miehiä innostettaisiin kouluttautumaan alalle. Sosi-

aali- ja terveysalalla miehet ovat vähemmistössä, vaikka he voisivat olla erittäin merkittävä työvoimaresurssi muun muassa sellaisilla alueilla, joissa miesvaltaisilla aloilla on työttömyyttä. ■

Luettelo aiheeseen liittyvästä kirjallisuudesta

- AMMATTIBAROMETRI. Työllistymisen näkymät eri ammateissa. 2021. <https://www.ammattibarometri.fi/>. Luettu 01.03.2022.
- HANHIJOKI, I. (2020). Koulutus ja työvoiman kysyntä 2035. Osaamisen ennakointifoorumin ennakointituloksia tulevaisuuden koulutusrapeista. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/koulutus-ja-tyovoiman-kysynta-2035>. Luettu 01.03.2022.
- KORKEAKOULUISTA VALMISTUNEET TYÖELÄMÄSSÄ. <https://toissa.fi>. Luettu 01.03.2022.
- KURVINEN, A., YLHÄINEN, M., JOLKKONEN, A., KAHILA, P., KEINÄNEN, A., MOISIO, M., LEMPONEN, V., KORSU, A., RAUHUT, D. (2020) Sukupuolten tasa-arvo sosiaali- ja terveysalan muutoksessa: Sote-henkilöstön tasa-arvotutkimus. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2020:7. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4149-6>. Luettu 05.05.2022
- OPETUSHALLINNON TILASTOPALVELU. <https://vipunen.fi/fi-fi>. Luettu 01.03.2022.
- SOTE-UUDISTUS. <https://soteuudistus.fi/etusivu>. Luettu 05.05.2022.
- SUOMEN TUTKINTOJEN JA MUIDEN OSAAMISKOKONAISUUKSIEN VIITEKEHYS. <https://www.oph.fi/fi/kou-lutus-ja-tutkinnot/tutkintojen-viitekehukset>. Luettu 05.05.2022.
- TRADENOMI (YLEMPI AMK), SOTE-PALVELUJEN JA -LIIKETOIMINNAN JOHTAMINEN. SOTE-palvelujen ja -liiketoiminnan johtaminen | Master School | Turun AMK – Turun ammattikorkeakoulu (turkuamk.fi). Luettu 06.05.2022
- VIRTANEN, A. (2021). Terveys- ja sosiaalipalvelujen henkilöstö 2018. Tuleva sote-uudistus koskee 7,3 prosenttia työssäkävivistä. <https://www.julkari.fi/handle/10024/143512>. Luettu 01.03.2022